

המורד שסטאלין טילפן אליו * כמה תורם יוסל ברגנר

וכמה תורם זלמן שובל? * הנגיף שדבק באשתו של אהרון מגד

תיאטרון

בולגאקוב

שעה שהסופר הרוסי הגולה אלכסנדר סולז'ניצין צובר הון מביקורת הדיכודית של המישטר הסובייטי, מתנהל בעולם רוסאנטיסטיסרתי ליצירותיו של הסופר הסובייטי האנטיקומוניסט מיכאיל בולגאקוב (1891-1939). במהלך התערוכה המחודשת לעבודותיו של בולגאקוב, ראו אור גם בעיברית שניים מספריו, ובימים אלה עומדת מחלקת-הרואמה של שידורי ישראל לפתוח בהפקת סידרה רדיופונית על-פי סיפורו של בולגאקוב השטן במוס' קבה. השטן במוסקבה חובר על-ידי בולגאקוב

של חתן פרס נובל לשלום אנדריי זאכא-רוב: "ההתיאטרון המשלים עבור הי אינטליגנציה המוסקבאית. הוא דן באמרי תות החברתיות בכמיות ועירות שאין כבוד לגרום צרות כלשהן למימסד הי סובייטי..." כמיכן הוסיפה ילנה בונר, כי אף אחת מהפקות התיאטרון של במאי ההצגה, יורי ליבימוב (59) לא הוצגה בטלוויזיה. הרואמה של בולגאקוב בחייו, אינה נופלת מהרואמה שעליה כתב בספריו ובמחזותיו. ב-1930 הוא שלח מיכתב ל-סטאלין, ובו כתב: "רי להבוא לכך שליצירתי לא יהיה קיום בכרית-המע" צות. אך כתכונה זו קשורים כל שאר הימדות המופיעים בסיפורי הסאטיריים: הצבאים השחורים, המיסטים (אני סופר מיסטיק) המבטאים את הכיעור האינסופי פי של הווי היינו; הרעל בו ספגה לשי-ני; הספקנות העמוקה בנוגע למדיניות

השטן במוסקבה תיאטרון טאגאנקה מוסקבה

קבה מועלה המחזה מדי לילה בתיאטרון טאגאנקה המוסקבאי, כשהוא משמש מכשיר פורקן רוחני לאינטליגנציה המוסקבאית.

אמנות

שנורציוור

מינהג שתפס לו אחיזה רבה בחיי-האמנות הישראלית מאז מלחמת ששת-הימים, היא מסורת המכירות-הפומביות של יצירות-אמנות למטרות צדקה כלשהן. על מסורת זו אומר הצייר רפי לביא, המסרב לאחרונה לתרום מעבודותיו ל-מכירות-פומביות כאלה: "מה שקורה עם תרומות של ציורים, זה לא הגון. ניהלתי רישום סטאטיסטי: במשך השנה האחרונה פנו אלי כ-25 פעם מבוסדות שונים, החל מ"ויצ"י" ררך "נעמת" ועד ל"טרשת נפוצה". ואילו אני ציירתי במהלך אותה שנה רק כ-30 ציורי רים. המחירה של כל תמונה שלי נע בין הסכומים 2000-3000 לירות, ואיני רואה כל סיבה כלכלית להעניק תמונה כתרומה. אני שכיר, כשנת-הכספים הזאת לאחר ניקוי מיסים והוצאות, הסתכר לי שהרי וזאתי נקי סכום של 4000 ל"י. זה שציי-רים עשירים, זו עוד אגדה אחת. פנו אלי לאחרונה שאעניק תמונה ל-מעון ילדים איטוסטים. שלחו לי מיכתב. במכתב התשובה שלחתי להם 10 לירות. כל המיסוד של השנור במדינה הוא איום ונורא. אין סיבה שהמדינה לא תממן את כל המסדות הללו. ואם המיסים אינם מספיקים - אז שיעלו אותם. הממשלה טוענת שהמיסים הם פרזנסים. אין כל צורך לשקם ילדים משותקים מתרומות. אני כנכה של צה"ל מקבל תגמולים -

בלתי פעם טלפון ממרשרו של חי"כ זלמן שובל, על-מנת שאתרום צורך למטרה כלשהי. מעניין אותי כמה זלמן שובל שם מכיסו הפרטי בהשוואה ליוסל ברגנר, ואני לא מדבר על תרומה-שחורה, הנע-שית דרך חברה כפי"מ, מיסים וכו' - אלא מכיסו הפרטי..."

תולעי תרבות

סיפליטרטורה

סיפליטרטורה = מחלה ידועה ב-חוגי-הסיפרות. ראשונות להידבק בנגיף המחלה הן נשות סופרים ופיליטי משיר ררים. סימניה-המחלה: הזרעה סיפרותית בלא כישרון הפראה. אידה צורית היא אשתו של הסופר אהרון מגד, שסיפרה בדרך הרומאית ש-ראה אור באחרונה מעיד על כך שנגיף זה מקנן בה. הספר ראה אור בספריית מקור שליח הוצאת מסדה מייסודה של אגודת הסופרים העברים בישראל. סידרה שנועדה לעודד סופרים צעירים. סיפרה של הגב' אידה צורית (מגד) שהינו גבכה עיתונאית רומנטית וחסר משמעות-סיפ רותית כלשהי. פורסם בסידרת מקור שבי עריכת ק.א. ברתיני ועוזר רבין. מבלי שתהיה הצדקה סיפרותית כלשהי לסי-סומו על חשבון וימימן הציבור, שעה שכיבת-ביצת (שאינם מוצאים לנכון לפר-סם את סיפוריה של אידה צורית) עמוסים בכישרונות צעירים שסידרת מקור מתעי-למת מהם (ראה: מאגולוג).

לועזית

מאוזוליאום

המשורר ומבקר החברה הגרמנית הנס מאגנוס אנוצברגר, הינו מרכסיסט ומבקר קיצוני של החברה המתועשת. שוליי הי דמוקרטיה הפרלמנטאית וכל שהוא נהג לכנות "מדע הבורגנות". במקביל דחה אנוצברגר את הקומוניזם הסובייטי. פי-ליטיקה-אקולוגית ומתכונת-רומנטית בי-סיגנון פידל קאסטרו וציה גווארה. באחרונה ראו אור באנגליה שניים מי-ספריו: מאוזוליאום ותקיפות ושיחורים. ומתוכם מתברר שאנוצברגר מעריך בגלוי טרוריסטים, הוא רואה עצמו עושה בי-מילים מה שהטרוריסטים מבצעים בכור-רים. תוך שהוא בורר לעצמו בקפידה רבה מטרות שונאות בשיטה החברתית הקיימת. אנוצברגר יוצא מתוך ההנחה שתטרוריסטים נלחמים במיטרה החשי-אית - שכל קיומה מצדק מתוך קיומם של הטרוריסטים. ה"שורר" הסיפרותי של אנוצברגר מופ-נה למשכילים המתנגדים לשיטה. לכן הוא מחבר "שירה פוליטית" שבעזרתה הוא לועז לבערות של קומוניסטים מחד, וליר-חמיה-אקולוגית מאידך. שירתו במאוזו-ליאום אינה שירה פרוטאריאית אלא שירה מלוטשת. מלומדת וקפדנית שנועדה לער-ר בקרב משכילים תחזות אנטי-תעשיי-תיות. שירלו דנה במיכשורים. מכונות וטיפולים בהלחם-שמלי. השירים מכונים 37 בלזאות מתוך ההיסטוריה של הקיד-מה הן דנות בממצאים טכנאים. מלר-מדים ופוליטיקאים - שתרמו רבות ל-החברה המתועשת". בין הבלזאות בולטות

רפי לביא עוד אגדה אחת

או שהמדינה תיתן תגמולים גם לנכים שאינם מצה"ל. כשנה שעברה קיבלתי מיכתבים כי-חתימות של גולדה מאיר ושמועון פרס, כרי שאתרום ל"קרן-הבטחון". אני לא עניתי. אחר-כך הגיע טלפון בעניין הזה, ובו נאמר: 'אתה מעמיד את עצמך באור לא חיובי אמרתי: 'שקו לי בתחת !'. אני לא שונא צה"ל, ויותר מזה, אני זקוק לצה"ל - אבל מימנו אינו עניין פרטיני. לא זו הדרך לממן את כסחור-המדינה. "הלחין ימנו - והוא לא סימפאטי קה אדם כמו יוסל ברגנר, שהוא נמש יהודי טובה, ולכן הוא תרם גם כמה עשרות אלפי לירות למטרות שונות. קי-

העוברת על ארצי הנחשלת... ככל שנות עבודתי הסיפרותית הוכיחה העיתונות הי סובייטית - - - פה-אחד ובלהט שי אין דוגמתה, כי ליצירותיו של בולגאקוב אין קיום בכרית-המעצות. ואני מצהיר בזאת, כי העיתונות הסובייטית צודקת בהלפ". כעבור שלושה שבועות טילפן סטאלין אישית אל בולגאקוב, ואמר לו: "קיבלנו את מיכתבך. קראתי אותו יחד עם החב-רים, תקבל תשובה אהדת. לא נראה לי שבראי להרשות לך לנסוע לחוץ-לארץ. אמר-נא, האם באמת הצינקי לך כל-כך?...? לקראת התווה על כך שסטאלין מתקשר טלפנית לדירתו של סופר-מרוד במוסקבה, קיים הסבר. סטאלין העריך את כישרונו הסיפרותי התיאטרוני של בולגאקוב. הוא ביקר יותר מ-15 פעמים בהצגת ימי הסטורבינס (למי רות שכולגאקוב עצמו לא הוזמן להצגת הבכורה של מחזהו זה) תחילת אותו כי "איש מכשר". האירוניה היא שימי הסטור-בינס הינו המחזה לסיפורו של בולגאקוב הנוארדיה הלבנה שבו הוא מטיל ספק רב בתוליד המהפכני שעבר על רוסיה במה-סכה. אותה שיחתי-טלפון שנערכה בין סטאלין לבולגאקוב, הביאה לכך שפרנסתו של הסופר-מחזאי בתיאטרון של סטניס-לבסקי הובטחה, ואיפשרה לו פרנסה בכ-ברד עד ליום מותו. למרות שמרבית עברי-דחתו נאסרו לפירטום ברוסיה הסובייטית עד לראשית שנות ה-60. 40 שנה אחרי שחיבר את השטן במוס'

(בשנות ה-30') כמיתקפה על תסיסת-החיים הריאליסטיה-סוציאליסטית של הקומוניזם הרוסי. זהו גירסה של סיפור פאוסט. השטן מבקר במוסקבה שלאחר המהפכה, ומשכנע אתאיסט רזני שהאלוהים קיים. בסיגנון לעגני וצניי מסיר בולגאקוב כי סיפורו מסווים מעל פני החברה הסוביי-תית, כאשר תיאור מעלליהם של שליחי-הגיהנום משמשו כמכשיר להצגת היתרה-חברתית נועזת. מסקנותיו של בולגאקוב הן כי המהפכה לא שינתה דבר באופי היסודי של החברה, הוא בו בלימודקרטיה הסובייטית, ואף אינו חושש לתאר חליפה הממלאת מקומו של פקיד סובייטי במישר רבו ועוסקת במיליו טפסים, וכאשר הפקיד שבו הוא: "מאשר את כל ההחלטות שנתקבלו על-ידי החליפה בעת היתרה". בתודש שעבר הפכה גירסה מומחזת של השטן במוסקבה ללחית של תיאטרון מוס-קבאי קטן בשם טאגאנקה (650 מקומות-ישיבה) שעל קרשיו מועלית ההצגה. בתהי-חלה נרקם סביב ההצגה קשרי-שליטיקה, עד שבחדש שעבר פירסם הפרואודוה-מא-מר שבו הוא מוקיע את ההצגה כי "וולגארית", אלא שבניגוד לחששות המי-פיקים, השילטונות הסובייטיים לא אסרו את המשך העלאת המחזה על קרשי הי-במה, אמרה על כך ילנה בונר, רעייתו

* Mausoleum, 155 pp. Pluto Press Raids & Reconstructions, 312 pp. Pluto Press.

השטן במוסקבה, הוצאת עמיערי * 374 עמודים. השלג תשחור, הוצאת עמיערי. 178 עמודים.